

درس اخلاق آیت‌الله العظمی جوادی آملی درباره جایگاه علمی و معرفتی حضرت زینب کبری(س)، آزادی و حقیقت روح انسان

حضرت زینب (علیها السلام)؛ تبیین گر مسئولیت انسان در برابر اندیشه جبرگرایی

حضرت آیت‌الله العظمی جوادی آملی با اشاره به حقیقت روح و جایگاه انسان در نظام آفرینش، اظهار کرد: در اسلام، زن و مرد بودن به بُعد بدنی انسان مربوط است؛ اما روح نه مذکر است و نه مؤنث!

قلب انسان ظرفیت آن را دارد که با خدای خود مناجات کند و با یاد و نام خدا، فاصله‌های معنوی را پشت سر بگذارد. همه این فاصله‌ها با ترک کردن لمایطه‌ها برطرف می‌شود، هر چه انسان در مسیر قرب الهی پیش‌تر برود، ارتباط او با خداوند نزدیک‌تر می‌شود و به جای گفتن «یاالله»، می‌گوید «الله».

بهره برده‌اند و گذشته‌اند. انسان آزاده کسی است که

خود را به این امور مشغول نکند و ارزش وجودی خویش را بشناسد.

ایشان با تأکید بر اینکه قیمت حقیقی انسان بهشت است، اظهار کرد: امیرالمؤمنین(ع) می‌فرماید ارزش شما کمتر از بهشت نیست؛ پس خود را به کمتر از آن نفروشید. اگر انسان از لمایطه بگذرد و خودش را با بهشت بسنجد، هم بهشتی فکر می‌کند و هم خیر خود و دیگران را می‌خواهد و در این صورت نه به دیگران آسیب می‌زند و نه خود را از خیر محروم می‌کند.

■ قلب را یخاونیم؛ گرایش‌های درونی راهنمای انسان‌اند
معظم‌له در ادامه، با اشاره به کلام امیرالمؤمنین(ع) «الْقَلْبُ مُصَحَّفُ الْبَصَرِ»، بر ضرورت توجه انسان به دل خود را مطالعه کند و ببیند دلش از او چه می‌خواهد و به کدام سو گرایش دارد، «دل‌ت گر که یک لحظه غافل نشیند خدنگ بلا بر دل نشیند». ایشان با اشاره به اهمیت یاد خدا و مناجات با پروردگار خاطرنشان کرد:

اختیار و مسئولیت انسانی را بیان کرد.

■ انسان آزاد، ارزش خود را به کمتر از بهشت نمی‌فروشد
معظم‌له در ادامه، با شرح حکمت‌هایی از نهج‌البلاغه، به تبیین حقیقت آزادی، ارزش انسان و جایگاه قلب در سیر معنوی پرداخت.
حضرت آیت‌الله العظمی جوادی آملی با شرح کلام امیرالمؤمنین(ع) در نهج‌البلاغه، به تبیین حقیقت آزادی و ارزش وجودی انسان پرداخت و به این فراز اشاره کرد: «أَلَا حُرٌّ يَدْعُ هَذِهِ اللَّمَاطَةَ لِأَهْلِهَا، إِنَّهُ لَيَسَّ لِلْأَنْفُسِكُمْ تَمَنُّ إِلَّا الْجَنَّةَ، فَلَا تَبِيعُوهَا إِلَّا بِهَا»؛ آیا آزادمردی پیدا نمی‌شود که این ته‌مانده غذا را به اهلش واگذارد؟ بدانید وجود شما بهایی جز بهشت ندارد آن را به چیزی جز بهشت نفروشید.

معظم‌له با توضیح معنای «لماظه» بیان کرد: لماظه، باقیمانده غذایی است که لایه‌لای دندان‌ها می‌ماند. بسیاری از مقام‌ها، موقعیت‌ها، چه مقامات حوزوی، چه دانشگاهی، چه سیاسی و چه اجتماعی، این‌ها لمایطه‌اند، دیگران پیش از ما به این جایگاه‌ها رسیده‌اند، از آن‌ها

گزارش

آیت‌الله ابوالقاسم علیدوست در گفت‌وگو با قدس:

محدودیت حجاب در جمهوری آذربایجان، تکرار تجربه‌های ناکام تاریخی است

پیش از آنکه صرفاً یک نقل روایی باشد، گواهی است بر یک حقیقت عقلی و تاریخی. ایشان خاطرنشان کرد: حرکتی که امروز حاکمیت آذربایجان بر اساس اخبار منتشرشده در پیش گرفته، دقیقاً همان مسیری است که پیش‌تر در ایران عصر رضاخان، ترکیه آتاتورکی و برخی ادوار افغانستان تجربه شد. هیچ کدام از این تجربه‌ها عاقبت خوشی نداشتند و نتوانستند ایمان و هویت دینی مردم را محو کنند.

■ پرسش بنیادین؛ منطق حکمرانی و عقلانیت کجاست؟

ایشان در ادامه با طرح یک پرسش تحلیلی افزود: تصور کنید حاکمیتی در کشوری که بیش از ۹۰درصد جمعیت آن را مسلمانانی تشکیل می‌دهند که عمده آن‌ها دغدغه حجاب و عفاف دارند، بیاید و حجاب را در بخش معظمی از جامعه، مکان‌های علمی، دانشگاهی و رسمی منع کند. آیا برای چنین تصمیمی، نامی جز اقتضاح کارآمدی و قرار گرفتن حکومت در سراسیمگی سقوط می‌توان نهاد؟

این استاد برجسته حوزه علمیه با انتقال بحث به یک سطح انسانی و برون دینی ادامه داد: ما حتی اگر فرض را که حاکمیتی نه شیعه است و نه متعهد به احکام اسلام؛ آیا ارزش‌های اولیه انسانی را هم قبول ندارد؟ یا چه استدلال، برهان و منطق حقوقی، یک حاکمیت زنان جامعه خود را از ابتدایی‌ترین حقوق عامه، تحصیل و حضور اجتماعی بر مبنای باورهایشان محروم می‌کند؟ این رفتارهای بی‌منطق بیش از آنکه ضربه به دین باشد، نشان‌دهنده آن است که گویا برخی حکومت‌ها گور مشروعبیت خود را با دست خود حفر می‌کنند.

■ هشدار دلسوزانه؛ خیرخواهان واقعی و محرکان کینه‌توز
بخش پایانی تحلیل آیت‌الله علیدوست، متوجه تحرکات بیرونی و مشاوره دادن‌های انحرافی به تصمیم‌گیران بود. ایشان به‌عنوان یک دانشمند و مسئول

مریم احمدی شیروان | در روزهای اخیر، اخبار و گزارش‌های واصله از جمهوری آذربایجان مبنی بر اعمال محدودیت‌های جدید برای پوشش اسلامی و حجاب بانوان در برخی مراکز آموزشی، اداری و عرصه عمومی، موجی از دغدغه و تأمل را در میان نخبگان، دین‌پژوهان و حوزه‌های علمیه ایجاد کرده است. مسئله حجاب در یک جامعه اسلامی، صرفاً یک فرم رفتاری یا یک نماد بومی نیست، بلکه گره‌خورده با هویت، کرامت انسانی و زیست مؤمنانه مردم است. وقتی کشوری با اکثریت قاطع مسلمان، دست به محدودسازی چنین مؤلفه‌ای می‌زند، مسئله از یک تصمیم ساده اجرایی خارج و به یک پدیده معرفتی و اجتماعی تبدیل می‌شود که نیازمند تحلیل عمیق و ریشه‌یابی تاریخی است.

■ صدای دغدغه‌از تریبون فقه، مسئولیت‌فرامیزی حوزه‌ها

نقطه آغاز این جریان در فضای حوزوی، به‌موضع‌گیری صریح آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی در جلسات درس خارج فقه ایشان بازمی‌گردد. ایشان با درک اهمیت هویت دینی شیعیان در منطقه جنوب قفقاز، نسبت به پیامدهای این گونه تصمیم‌ها هشدار داد. آیت‌الله فاضل لنکرانی با تأکید بر اینکه حراست از «شعائر الهی» و حفظ کرامت بانوان مسلمان، مرز جغرافیایی نمی‌شناسد. ابراز کرد: ایستادگی در برابر باورهای اصیل مردم، نه تنها به نفع هیچ حکومتی نیست، بلکه پایه‌های اعتماد عمومی را متزلزل می‌کند. موضع‌گیری ایشان در درس خارج، مسئله را از یک واکنش مقطعی رسانه‌ای، به یک گفت‌وگوی جدی علمی و فقهی در حوزه‌های علمیه تبدیل کرد تا ابعاد تمدنی و معرفتی آن مورد بازخوانی قرار گیرد.

■ تحلیل عمیق‌تر؛ در هم‌کلامی با آیت‌الله علیدوست

برای بررسی ریشه‌ای‌تر این مسئله و واکاوی دلایل ناکامی تاریخی سیاست‌های ضددینی، به سراغ آیت‌الله ابوالقاسم علیدوست رفتم. تا این پدیده را از منظر عقلانیت دینی و سنن تاریخی تحلیل کنیم. ایشان در ابتدای سخنان خود، بحث را با استناد به یکی از حکمت‌های درخشان نهج‌البلاغه آغاز کرد؛ کلامی از حضرت امیرالمؤمنین علی(ع) که فرمود: «مَا أَكْثَرَ الْعِجْرَ وَأَقَلَّ الْإِعْتِبَارَ» (نهج‌البلاغه، حکمت ۲۹۷)؛ «چقدر مایه عبرت زیاد است و چه کم است پند گرفتن».

آیت‌الله علیدوست با یادآوری این حکمت بلیغ، تأکید کرد: این کلام،

در حرم

شبستان مسجد گوهرشاد، خانه موقت دختران معتکف شد **«پناه»؛ سه شب در جوار امام رضا (علیه السلام)**

کوله‌ها کنار دیوار شبستان ردیف شده‌اند. دخترها تازه رسیده‌اند؛ بعضی همراه خانواده و بعضی با شوقی که از برق چشم‌هایشان پیداست، همگی قرار است سه شب در حرم مطهر رضوی معتکف شوند. گوشه‌نشینی که برای تعدادی نخستین تجربه اعتکاف است. اینجا قرار است در کنار نماز و مناجات، با هم حرف بزنند، دوستان تازه پیدا کنند و کمی هم از روزمرگی فاصله بگیرند.

در شبستان مسجد گوهرشاد، خادمان و عوامل اجرایی به استقبال‌شان می‌روند. کارت‌های شناسایی توزیع می‌شود و دخترها در گروه‌های کوچک جا می‌گیرند. کوله‌ها کنار دستشان می‌ماند و شبستان کم‌کم شکل خانه موقتشان را پیدا می‌کند.

به گزارش آستان‌نیوز، اعتکاف دانش‌آموزی «پناه» را بنیاد فرهنگی رضوی برای دختران دوره متوسطه اول و دوم مدارس امام رضا(ع) برگزار کرده است. برنامه سه‌روزه فقط به مراسم عبادی محدود نیست؛ گفت‌وگو، نشست‌های آموزشی و فرصتی برای فکر کردن به تجربه‌های شخصی هم در آن جا دارد.

■ گفت‌وگو، عبادت و فرصت فکر کردن

آتنا کاکری، کارشناس پرورشی بنیاد فرهنگی رضوی و سرپرست اعتکاف دختران پناه، درباره این برنامه می‌گوید: این برنامه برای دخترانی طراحی شده که در سال‌های شکل‌گیری شخصیت و نگاهشان به زندگی هستند. به گفته او، این سن فرصت مناسبی است تا نوجوانان درباره خودشان و دغدغه‌هایشان گفت‌وگو کنند و تجربه‌ای جمعی داشته باشند.

پس از نماز ظهر، دانش‌آموزان در هشت گروه دور هم می‌نشینند. نشست‌ها حدود سه تا چهار ساعت ادامه دارد و موضوع‌ها با توجه به مسائل روز و نیازهای فکری نوجوانان انتخاب شده‌اند. خودشناسی، اصلاح رفتار و رشد فردی از محورهای این گفت‌وگوهاست؛ فرصتی برای مطرح کردن پرسش‌ها و شنیدن نظرهای همدیگر.

جنگ‌شناختی و شیوه‌های اثرگذاری بر فکر و باور افراد نیز در نشست‌هایی با حضور استادان بررسی می‌شود. سخنرانی، پرسش و پاسخ، روایت خاطره، برنامه‌های هیئت، مناجات و مسابقه کتاب‌خوانی دیگر بخش‌های برنامه‌اند. حضور در حرم مطهر و صرف افطار و سحری نیز بخشی از روزهای دخترهاست.

آتنا کاکری هدف این برنامه را فراهم کردن فرصت حضور در حریم رضوی و تجربه اثر آن در زندگی شخصی دختران می‌داند؛ تجربه‌ای که به گفته او، می‌تواند به آن‌ها احساس آرامش، امید و امنیت در جمع دوستان بدهد.

■ هر کدام با روایتی از خودشان

فاطمه سنخواستی، دانش‌آموزخته یکی از مدارس امام رضا(ع)، منتظر اعلام نتیجه کنکور است. این نخستین اعتکاف او است. از اینکه می‌تواند سه شب را در حرم منور بگذراند خوشحال است و این روزها را تجربه‌ای متفاوت از برنامه معمول زندگی‌اش می‌داند.

نرگس برای سومین بار در اعتکاف شرکت می‌کند، اما حضور امسالش از پیش برنامه‌ریزی شده نبود. او از علاقه‌اش به ماندن شبانه در حرم مطهر می‌گوید و احساسش را این‌طور بیان می‌کند: «با وجود همه کاستی‌ها و خطاهایم، انگار امام رضا(ع) من را پذیرفته و به این میهمانی دعوت کرده است». نرگس همان‌طور که از این میهمانی می‌گوید چشم‌هایش خیس می‌شوند.

امینا خانی، دانش‌آموز پایه یازدهم رشته ریاضی‌فیزیک در مدرسه امام رضا(ع)، پیش‌تر اعتکاف را تجربه کرده، اما نه در حرم مطهر رضوی. او این حضور را لطفی بزرگ می‌داند و از حس راهایی، سبکی و نزدیکی به خدا و اهل‌بیت(ع) می‌گوید؛ حسی که با گفته خودش، به‌راحتی نمی‌شود توضیحش داد. کمی آن طرف‌تر، دختری کوله‌اش را باز می‌کند و کتاب‌های درسی‌اش را بیرون می‌آورد. کتاب فیزیک هم میان وسایلش است. او از نذر و خواسته‌اش برای موفقیت در کنکور و قبولی در رشته‌ای که دوست دارد حرف می‌زند. دعا و مناجات در این جمع، کنار فکر کردن به امتحان‌ها و انتخاب مسیر آینده قرار گرفته است.

مهديسا صالحی، دانش‌آموز پایه هشتم، تغییر نگاهش به نماز و حجاب را به شب‌های قدر پیوند می‌دهد. او می‌گوید: پیش از این با اینکه به خدا و اهل‌بیت(ع) باور داشتم، اما در انجام منظم نماز و رعایت حجاب ثبات چندانی نداشتم و توصیه‌های مادرم درباره نماز و چادر گاهی برایم سنگین بود تا اینکه در شب بیست‌وسوم ماه رمضان از خدا خواستم راه درست را به من نشان دهد و کمک‌کند در آن مسیر بمانم.

■ از هم‌عهدی با رهبر شهید تا سحرگاه صحن گوهرشاد

در کنار حلقه‌های گفت‌وگو، برای خلوت و مناجات هم وقت در نظر گرفته شده است. دخترها پس از افطار به دارالذکر می‌روند و عهدی با «رهبر شهید» می‌بندند و ثواب روزه‌هایشان را به او هدیه می‌کنند. این لحظه‌ها را در کنار دوستان و مربیان و در فضای حرم منور می‌گذرانند.

پس از قدم زدن در حرم ملکوتی، به شبستان برمی‌گردند تا برای سحر آماده شوند. سفره سحری با غذای حرم مطهر آماده شده و چند نفر در چیدن و آماده کردنش کمک می‌کنند. پس از سحری، دخترها برای نماز جماعت راهی صحن می‌شوند.

شب نخست رو به پایان است، اما برنامه اعتکاف ادامه دارد. در روزهای پیش رو، دخترها در کنار عبادت و نشست‌های آموزشی، فرصت دارند بیشتر با هم حرف بزنند، تجربه‌هایشان را بشنوند و خاطره سه شب در جوار امام رضا(ع) را با خود ببرند.